

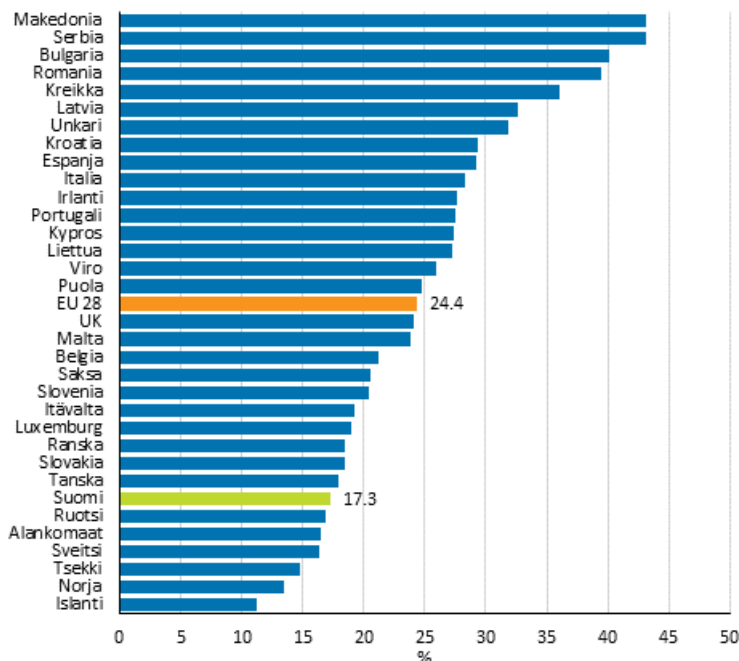
Tulonjakotilasto 2014

Tuloerot ja toimeentulo (kansainvälinen vertailu)

Neljännes EU-kansalaisista on köyhyys- tai syrjäytymisriskissä

24,4 prosenttia Euroopan unionin 28 jäsenmaan kansalaisista eli köyhyys- tai syrjäytymisuhan alla vuonna 2013. Suomessa köyhyys- tai syrjäytymisriskissä oli 17,3 prosenttia kotitalousväestöstä, noin 927 000 henkilöä. Tiedot ilmenevät EU:n tulo- ja elinolotilastosta, jossa Suomen tiedot perustuvat Tilastokeskuksen tulonjakotilaston aineistoon.

Köyhyys- tai syrjäytymisuhan (AROE) alla elävien henkilöiden osuus EU-maissa ja eräissä muissa Euroopan maissa vuonna 2013

Lähde: Eurostat, EU:n tulo- ja elinolotilasto (EU-SILC 2014, tulojen viitevuosi 2013, paitsi Yhdistynyt kuningaskunta 2014). Tiedot esitetään tulonsaantivuoden mukaan, mutta Eurostatin sivuilta ne löytyvät tiedonkeruuvuoden mukaan (tulonsaantivuosi + 1). Tiedot poimittu 21.4.2016.

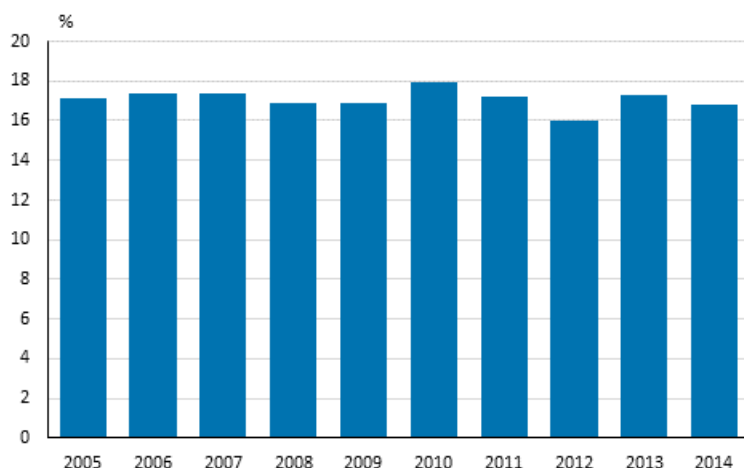
Eniten köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevia suhteessa maan väestöön oli Serbiassa, Makedoniassa, Bulgariassa ja Romaniassa, vähiten Islannissa. Suomen osuus on EU-maiden viidenneksi matalin. Köyhyys-

tai syrjäytymisriskissä olevia ovat pienituloiset, aineellista puutetta kokevat tai vajaatyöllisessä taloudessa asuvat henkilöt. Valtaosassa maita pienituloisuus on näistä yleisintä. Pienituloisiin kotitalouksiin kuului 17,3 prosenttia EU:n jäsenmaiden väestöstä vuonna 2013. Suomen pienituloisuusaste oli tuolloin EU-maista kuudenneksi matalin, 12,8 prosenttia. Kuudessa EU-maassa (Romaniassa, Espanjassa, Kreikassa, Bulgariassa, Virossa ja Latviassa) yli viidennes väestöstä oli pienituloisia.

Suomen osalta köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevista on saatavilla tietoja jo vuodelta 2014. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä oli 16,8 prosenttia väestöstä eli 904 000 henkilöä vuonna 2014. Osuus siis laski hieman edellisvuodesta. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien osuus on vaihdellut Suomessa 16 ja 17,9 prosentin välillä vuosina 2005–2014. Suomen köyhyys- tai syrjäytymisuhan alla elävien osuudesta suuri osa selittyy pienituloisuudella: keskimäärin kolme neljästä köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevasta on pienituloisia.

Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuudessa on enemmän vuosittaista vaihtelua kuin esimerkiksi pienituloisuudessa, joka on riski-indikaattorin yksi osatekijä. Pienituloisuustietoja vuodelle 2014 on julkaistu [tulonjakotilastossa 18.3.2016](#).

Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus Suomessa vuosina 2005–2014

Lähde: Eurostat, EU:n tulo- ja elinolotilasto (EU-SILC). Tiedot esitetään tulonsaantivuoden mukaan, mutta Eurostatin sivuilta ne löytyvät tiedonkeruuvuoden mukaan (tulonsaantivuosi + 1). Tiedot poimittu 21.4.2016.

Köyhyys- tai syrjäytymisriskiä mittaava niin sanottu AROPE-indikaattori (At Risk of Poverty or Social Exclusion) on osa Eurooppa 2020 -strategian tavoitteiden seuranta. Pienituloisia ovat henkilöt, jotka asuvat kotitaloudessa, jonka tulot kulutusyksikköä kohti ovat alle 60 prosenttia kansallisesta mediaanitulosta. Vajaatyöllisiä henkilöitä ovat kaikki ne alle 60-vuotiaat, joiden kotitalouden työpanos on tutkimusvuoden aikana alle 20 prosenttia kotitalouden mahdollisesta työpanoksesta. Mahdollinen työpanos tarkoittaa kotitalouden 18–59-vuotiaiden henkilöiden (pl. 18–24-vuotiaat epäitsenäiset nuoret) yhteenlaskettuja teoreettisia työkuukausia vuodessa. Vakavaa aineellista puutetta kokeviksi katsotaan ne henkilöt, joiden kotitaloudessa koetaan puutetta vähintään neljällä mittarilla yhdeksästä. Mittarit ovat maksuvaikeuksien kokeminen, vaikeudet selviytyä yllättävistä menoista tai että taloudella ei ole varaa puhelimeen, pesukoneeseen, televisioon, autoon, proteiinipitoiseen ateriaan joka toinen päivä, viikon lomaan vuodessa kodin ulkopuolella tai pitää kotiaan riittävän lämpimänä.

Sisällys

1. Köyhyys- tai syrjäytymisriski sekä kotitalouksien toimeentulo-ongelmat.....	4
1.1 Joka neljäs EU-kansalainen on köyhyys- tai syrjäytymisuhan alla.....	4
1.2 Kotitalouksien toimeentulo-ongelmat harvinaisempia Pohjoismaissa, yleisimpiä Kreikassa.....	6
2. Pienituloisuus Euroopan maissa.....	8
2.1 Pienituloisten osuus väestöstä on Suomessa Euroopan matalimpia.....	8
2.2 Lasten ja työssäkäyvien pienituloisuus on Suomessa verraten vähäistä.....	8
3. Tuloerot Euroopan maissa.....	10
4. Tuloerojen muutos Suomessa pitkällä aikavälillä	12
4.1 Tuloerojen kasvu Suomessa 1990-luvun lopulla OECD-maiden nopeimpia.....	12
4.2 Tuloerojen muutos Suomessa 1987–2014.....	12

Taulukot

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Tuloerot ja tulotaso Euroopan maissa 2013.....	15
Liitetaulukko 2. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien henkilöiden osuus ja lukumäärä yhteensä ja komponentteittain Euroopan maissa vuonna 2013.....	15

Kuviot

Kuvio 1. Köyhyys- tai syrjäytymisuhan (AROE) alla elävien henkilöiden osuus maan väestöstä vuonna 2013.....	4
Kuvio 2. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus maan väestöstä riskin syvyyden mukaan vuonna 2013.....	5
Kuvio 3. Pienituloisten ja muiden köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus maan väestöstä vuonna 2013.....	5
Kuvio 4. Väestö kotitalouden kokeman toimeentulon mukaan vuonna 2013.....	6
Kuvio 5. Väestö kotitalouden yllättävästä menosta selviämisen mukaan vuonna 2013.....	7
Kuvio 6. Väestö tuloryhmittäin Euroopan maissa vuonna 2013, maat järjestetty pienituloisimman tuloryhmän osuuden mukaan.....	8
Kuvio 7. Lasten ja 65 vuotta täyttäneiden pienituloisuusasteet Euroopassa vuonna 2013, maat on järjestetty lasten pienituloisuusasteen mukaan.....	9
Kuvio 8. Työssäkäyvien pienituloisuusaste Euroopan maissa vuonna 2013.....	9
Kuvio 9. Suhteelliset tuloerot Euroopan maissa vuonna 2013, Gini-indeksi (%), ekvivalentit käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot).....	10
Kuvio 10. Keskimääräinen ostovoimakorjattu tulotaso (mediaani) ja tuloerot (Gini-indeksi) Euroopan maissa 2013, ekvivalentit käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot).....	11
Kuvio 11. Tuloerot Suomessa 1966–2014, käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot), Gini-kerroin (%)	12
Kuvio 12. Tuotannontekijätulojen (pl. myyntivoitot), käytettävissä olevien rahatulojen (pl. myyntivoitot) ja käytettävissä olevien tulojen (ml. myyntivoitot ja asuntotulo) Gini-kertoimet (%) 1987–2014	13
Laatuseloste: tulonjakotilasto.....	17

1. Köyhyys- tai syrjäytymisriski sekä kotitalouksien toimeentulo-ongelmat

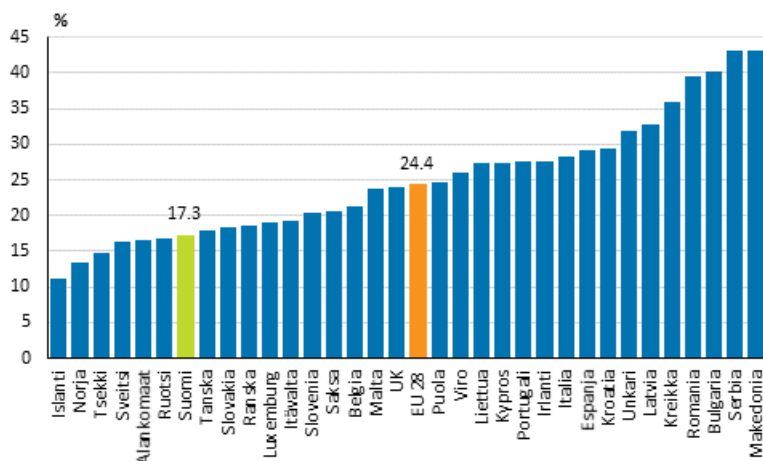
1.1 Joka neljäs EU-kansalainen on köyhyys- tai syrjäytymisuhan alla

122 miljoonaa Euroopan unionin maiden kansalaista eli köyhyys- tai syrjäytymisuhan alla vuonna 2013. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien osuus väestöstä oli vertailumaista suurin Makedoniassa ja Serbiassa, noin 43 prosenttia. EU-maista suurimmat osuudet ovat Bulgariassa ja Romaniassa – noin 40 prosenttia väestöstä – ja pienimmät Islannissa (11,2 %). Vuonna 2013, jota viimeisimmät kattavat kansainväliset vertailutiedot koskevat, Suomessa köyhyys- tai syrjäytymisriskissä eli noin 927 000 henkilöä, mikä on 17,3 prosenttia koko väestöstä. Suomen osuus oli 28 EU-maasta viidenneksi pienin. (Kuvio 1.)

Vuonna 2014, jota koskevia tietoja on jo saatavilla Suomesta, köyhyys- tai syrjäytymisriskissä oli 904 000 henkilöä eli 16,8 prosenttia väestöstä. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien määrä oli Suomessa korkeimmillaan vuonna 2010, jolloin riskissä oli 949 000 henkilöä (17,9 prosenttia väestöstä). Köyhyys- ja syrjäytymisriskissä elävien osuus väestöstä on kasvanut kaikista vertailumaista eniten talouskriisin koettelemassa Kreikassa, 27,6 prosentista 36 prosenttiin vuodesta 2008 vuoteen 2013. Henkilömäärä on tänä aikana kasvanut hieman yli 3 miljoonasta 3,9 miljoonaan.

Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä eläväksi määrittävät henkilöt, jotka kuuluvat pienituloiseen kotitalouteen¹⁾, kotitalouteen, jonka työpanos on vuoden aikana vähäinen²⁾ tai joiden kotitalous kärsii vakavaa aineellista puutetta³⁾. Vähintään yhdellä kolmesta mittarista huono-osaiseksi määrittävä henkilö katsotaan köyhyys- tai syrjäytymisriskissä eläväksi. Köyhyys- tai syrjäytymisuhkaa mittaava niin sanottu AROPE-indikaattori (At Risk of Poverty or Social Exclusion) on osa Eurooppa 2020 -strategian tavoitteiden seuranta. Strategian tavoitteena on vuoteen 2020 mennessä vähentää köyhyys- tai syrjäytymisuhan alla elävien määrää 20 miljoonalla vuoteen 2010 verrattuna, jolloin uhan alla eläviä oli yhteensä 120 miljoonaa.

Kuvio 1. Köyhyys- tai syrjäytymisuhan (AROPE) alla elävien henkilöiden osuus maan väestöstä vuonna 2013

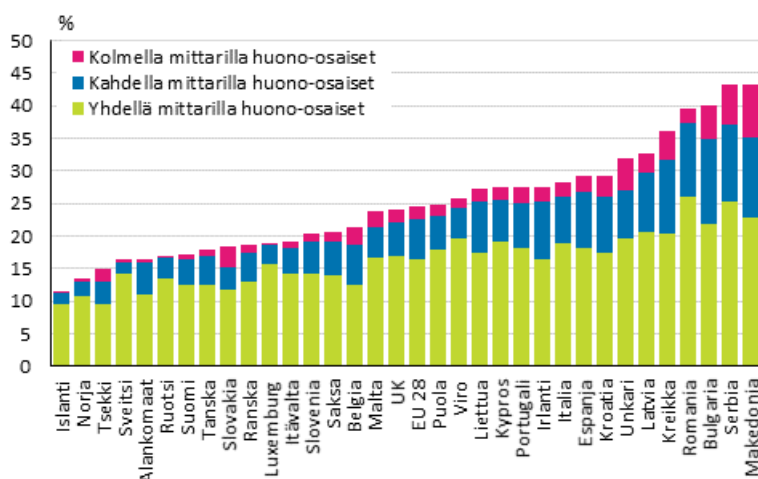
Mitä suurempi köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus väestöstä on, sitä useammin riskiä koetaan usealla ulottuvuudella yhtä aikaa. Kaikkein huono-osaisimpien eli kaikilla kolmella mittarilla riskissä

- 1) Pienituloisiksi katsotaan kaikki henkilöt, joiden kotitalouden käytettävissä oleva rahatulo kulutusyksikköä kohden on alle 60 prosenttia kansallisesta keskitulosta.
- 2) Vähäisen työpanoksen kotitalouksia kutsutaan vajaatyöllisiksi kotitalouksiksi. Vajaatyöllisyys (low work intensity) kuvaa kotitalouden työikäisten jäsenien vuoden aikaisten työssäolokuukausien suhdetta samojen jäsenten teoreettiseen maksimikuukausimäärään. Työikäisiä jäseniä ovat 18–59-vuotiaat henkilöt, poislukien ne 18–24-vuotiaat, jotka eivät ole työllisiä ja ovat kotitaloudessa lapsen asemassa. Osa-aikatyöllisten työpanos muutetaan työtuntitietojen avulla kokoaikaista työtä vastaavaksi. Vajaatyöllisten kotitalouksien jäseniä ovat kaikki 0–59-vuotiaat henkilöt, joiden kotitalouden työpanos jää alle 20 prosenttiin teoreettisesta maksimista.
- 3) Vakavaa aineellista puutetta kokeviksi katsotaan ne henkilöt, joiden kotitaloudessa koetaan puutetta vähintään neljällä mittarilla yhdeksästä. Mittarit ovat: maksuvaikeuksien kokeminen, vaikeudet selviytyä yllättävistä menoista tai että taloudella ei ole varaa puhelimeen, pesukoneeseen, televisioon, autoon, proteiinipitoiseen ateriaan joka toinen päivä, viikon lomaan vuodessa tai pitää kotiaan riittävän lämpimänä.

olevien osuus väestöstä oli suurin Makedoniassa (8,2 %), Serbiassa (6 %) ja Bulgariassa (5,2 %). (Kuvio 2.)

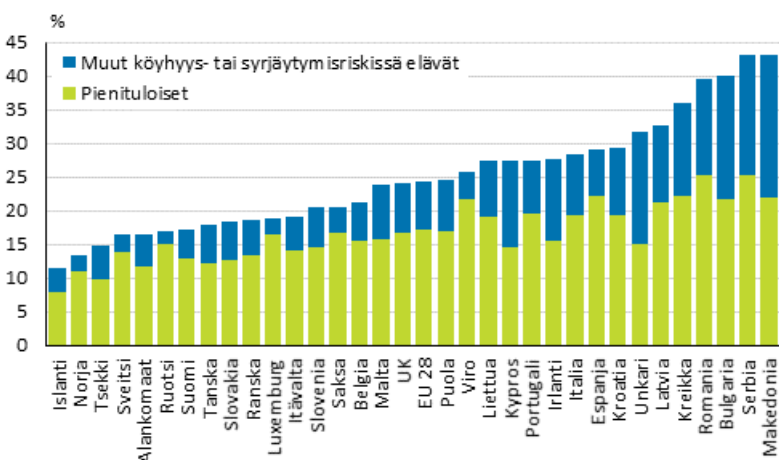
Suomalaisista köyhyys- tai syrjäytymisuhan alla elävistä 72 prosenttia oli vuonna 2013 huono-osaisia vain yhdellä kolmesta mittarista (70 prosenttia vuonna 2014). Näistä 456 000 henkilöä oli pienituloisia (424 000 vuonna 2014), 156 000 henkilöä oli vajaatyöllisen kotitalouden jäseniä (173 000 vuonna 2014) ja 55 000 koki aineellista puutetta (39 000 vuonna 2014). 164 000 henkilöä oli sekä pienituloisen että vajaatyöllisen kotitalouden jäseniä (188 000 vuonna 2014). Vain 0,8 prosenttia koko väestöstä oli huono-osaisia kaikilla kolmella ulottuvuudella (0,6 prosenttia vuonna 2014).

Kuvio 2. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus maan väestöstä riskin syvyyden mukaan vuonna 2013

Suuren köyhyys- tai syrjäytymisriskin maissa iso osa riskistä selittyy muulla kuin suhteellisella pienituloisuudella, kun taas pienemmän riskin maissa suurin osa köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävistä on pienituloisia. Esimerkiksi Unkarissa yli puolet ja Bulgariassa ja Makedoniassa lähes puolet köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevista kokee aineellista puutetta ja/tai elää vajaatyöllisessä taloudessa, mutta ei ole pienituloisia. Ruotsissa köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävistä vain 10 prosenttia ei ollut pienituloisia, Suomessa 25 prosenttia. (Kuvio 3.)

Kuvio 3. Pienituloisten ja muiden köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien osuus maan väestöstä vuonna 2013

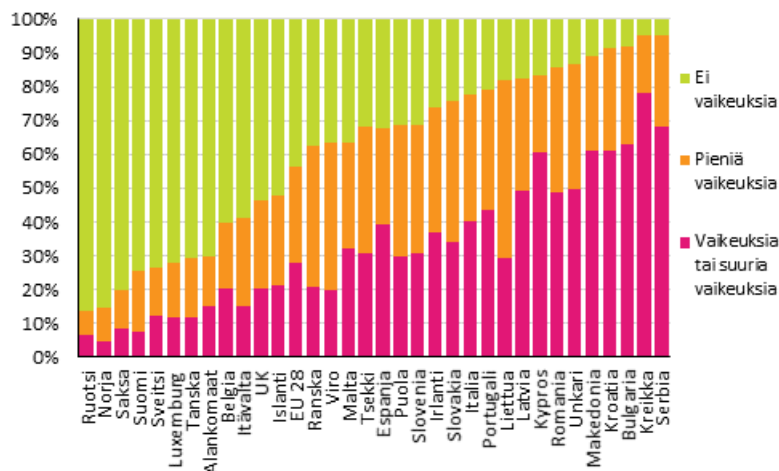

1.2 Kotitalouksien toimeentulo-ongelmat harvinaisempia Pohjoismaissa, yleisimpiä Kreikassa

Kotitaloudet kokevat Euroopan maista useimmiten toimeentulo-ongelmia Serbiassa ja Kreikassa, missä 95 prosenttia kotitalouksista ilmoitti vähintään pieniä ongelmia rahojen riittävyyden suhteen vuonna 2013. Vakavat toimeentulo-ongelmat olivat Kreikassa kaikkein yleisimpiä. Vastaavasti Ruotsissa noin 86 prosenttia kotitalouksista koki toimeentulonsa helpoksi ja vakavia toimeentulo-ongelmia oli vain hieman yli 6 prosentilla kotitalouksista.

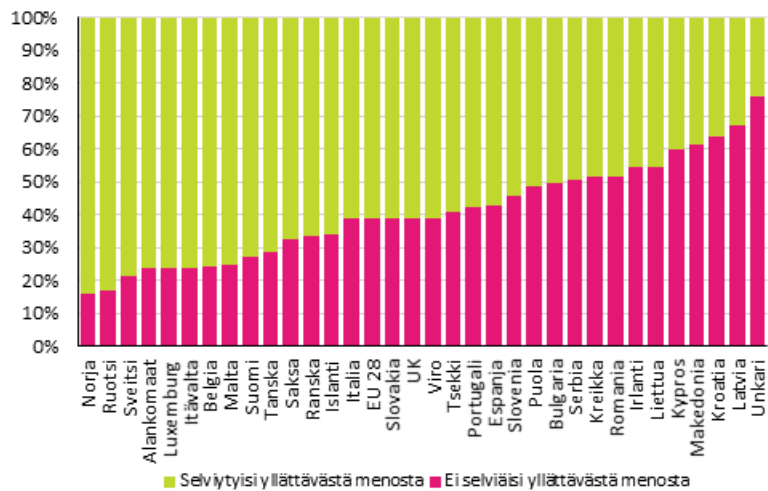
Myös Suomessa toimeentulo-ongelmat ovat muuhun Eurooppaan verrattuna harvinaisia: 74 prosentilla kotitalouksista ei ole ongelmia saada rahojaan riittämään menoihin ja vakavia toimeentulo-ongelmia on hieman yli 7 prosentilla kotitalouksista, mikä on pienin osuus Ruotsin ja Norjan jälkeen. (Kuvio 4.) Toimeentulo-ongelmia mitataan kysymällä kotitalouksilta haastattelussa, miten ne saavat tulonsa riittämään tavanomaisiin menoihin. Vastausvaihtoehdot ovat suurin vaikeuksin, vaikeuksin, pienin vaikeuksin, melko helposti, helposti ja hyvin helposti.

Kuvio 4. Väestö kotitalouden kokeman toimeentulon mukaan vuonna 2013

Kahdessa kolmesta vertailumaasta valtaosa kotitalouksista kertoo, että ne selviäisivät yllättävästä suurehkosta menosta ottamatta luottoa tai pyytämättä apua muualta. Norjassa noin 84 prosenttia kotitalouksista ilmoittaa selviävänsä suuresta menosta omin avuin, mutta Unkarissa vain 24 prosenttia. Suomessa osuus on hieman vajaat 73 prosenttia. Yllättävä suuri meno tarkoittaa kunkin maan kuukausittaisen pienituloisuusrajan suuruista summaa yhden hengen taloudessa. Suomessa se oli noin 1 190 euroa vuonna 2013. (Kuvio 5.)

Kuvio 5. Väestö kotitalouden yllättävästä menosta selviämisen mukaan vuonna 2013

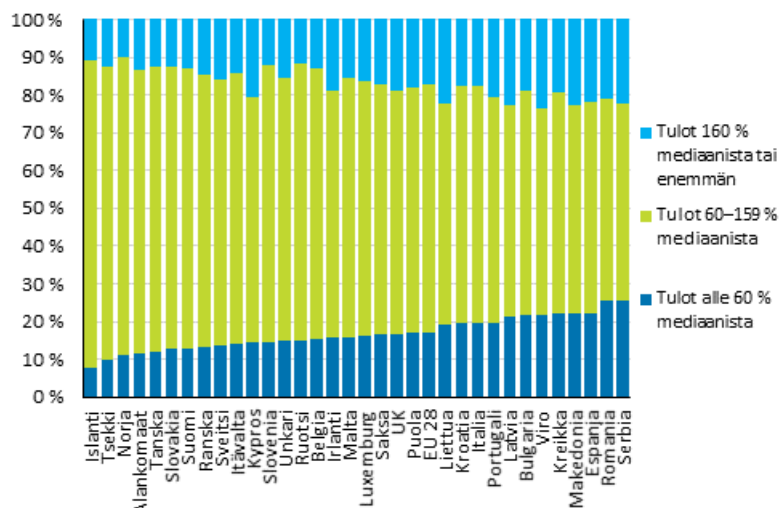

2. Pienituloisuus Euroopan maissa

2.1 Pienituloisten osuus väestöstä on Suomessa Euroopan matalimpia

Pienituloisissa kotitalouksissa asuvien osuus väestöstä oli Suomessa 12,8 prosenttia vuonna 2013¹⁾. Tuolloin 28 EU-maassa keskimäärin 17,2 prosenttia väestöstä oli pienituloisia. Suurin pienituloisten osuus EU-maista oli Romaniassa, missä pienituloisiin kotitalouksiin kuuluu 25,4 prosenttia väestöstä. Sama pienituloisuusaste oli myös EU:n ulkopuolisista maista Serbiassa. Yli viidennes väestöstä oli pienituloisia myös Espanjassa, Makedoniassa, Kreikassa, Virossa, Bulgariassa ja Latviassa. Pienituloisten osuus väestöstä oli alle 10 prosenttia vain Islannissa (7,9 %) ja Tsekeissä (9,7 %). (Kuvio 6.) Pienituloisiksi katsotaan kaikki henkilöt, joiden kotitalouden käytettävissä oleva rahatulo kulutusyksikköä kohden on alle 60 prosenttia kansallisesta keskitulosta. Pienituloisuuden euromääräinen raja siis vaihtelee maittain. Suomessa se oli noin 1 190 euroa kuukaudessa yhden hengen taloudessa vuonna 2013.

Kuvio 6. Väestö tuloryhmittäin Euroopan maissa vuonna 2013, maat järjestetty pienituloisimman tuloryhmän osuuden mukaan

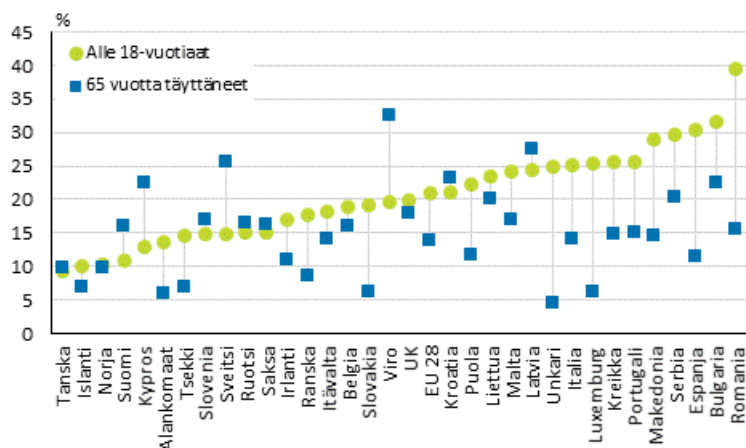
Maissa, joissa suhteellinen pienituloisuusaste on korkea, on tavallisesti myös suurituloisten osuus väestöstä suurempi. Henkilöitä, joiden kotitalouden tulot kulutusyksikköä kohden olivat vähintään 160 prosenttia kansallisesta mediaanista, oli eniten Virossa (23,7 %), Latviassa (22,8 %) ja Liettua (22,4 %) ja EU:n ulkopuolisista maista Makedoniassa (22,9 %) ja Serbiassa (22,4 %). 28 EU-maassa tällä mittarilla suurituloisia oli 17,4 prosenttia väestöstä, Suomessa 12,8 prosenttia. Keskimmaiseen tuloryhmään kuuluvia eli niitä, jotka jäävät näiden kahden luokan väliin, oli eniten Islannissa (81,2 %) ja Norjassa (79 %), Suomessakin osuus oli 74,4 prosenttia. Suurituloisuudelle ei ole olemassa vakiintuneita mittareita, ja eräitä vaihtoehtoisia prosenttirajoja on julkaistu Eurostatin tietokantataulukoissa.

2.2 Lasten ja työssäkäyvien pienituloisuus on Suomessa verraten vähäistä

Väestöryhmittäinen köyhyysriski ja pienituloisuuden rakenne vaihtelevat maittain. Suomi kuuluu maihin, joissa lasten ja 25–64-vuotiaiden pienituloisuus on verraten vähäistä, mutta yli 65-vuotiaiden pienituloisuus on yleisempää kuin Euroopassa keskimäärin. Lasten pienituloisuus on yleisintä Romaniassa, Bulgariassa ja Espanjassa, ikääntyvien pienituloisuus taas on vertailumaista yleisintä Virossa, Latviassa ja Sveitsissä. (Kuvio 7.)

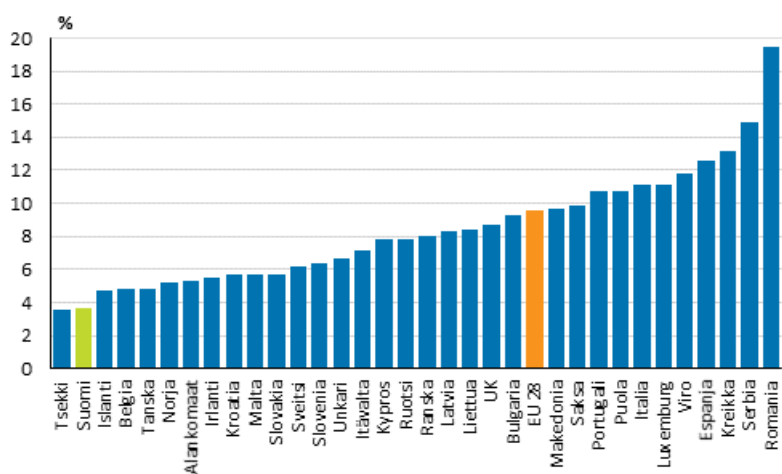
1) Suomen pienituloisuustietoja vuodelta 2014 on julkaistu tulonjakotilastossa 18.3.2016.

Kuvio 7. Lasten ja 65 vuotta täyttäneiden pienituloisuusasteet Euroopassa vuonna 2013, maat on järjestetty lasten pienituloisuusasteen mukaan

Työssäkäyvien 18–64-vuotiaiden henkilöiden pienituloisuus on Euroopan vähäisintä Suomessa ja Tsekeissä: kummassakin alle 4 prosenttia työssäkäyvistä kuului pienituloiseen kotitalouteen. Vertailumaiden toisessa päässä on Romania, jossa työssäkäyvän köyhyysriski oli yli viisinkertainen Suomeen verrattuna. 28 EU-maassa keskimäärin 9,6 prosenttia työssäkäyvistä on pienituloisia. (Kuvio 8.)

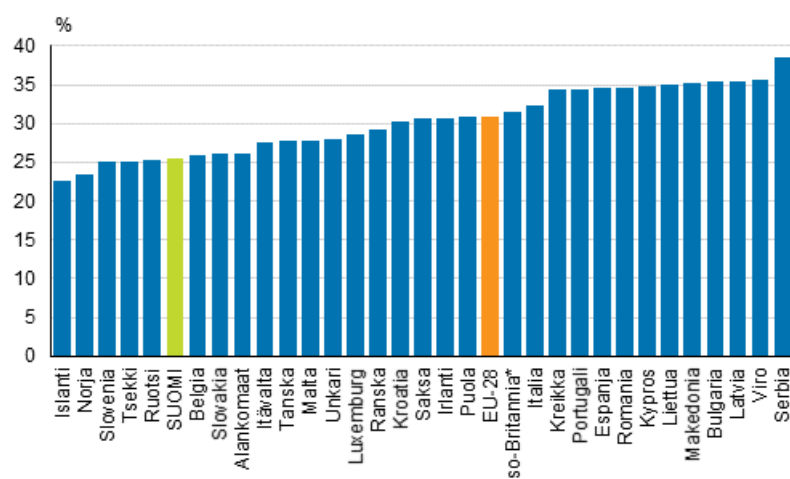
Kuvio 8. Työssäkäyvien pienituloisuusaste Euroopan maissa vuonna 2013

3. Tuloerot Euroopan maissa

Tuloerot ovat Suomessa edelleen EU:n keskitasoa selvästi pienemmät, vaikka ne kasvoivat kansainvälisesti verraten nopeasti erityisesti 1990-luvulla (ks. tämän julkaisun katsaus 4). Yleisin tuloeromittari eli Gini-indeksi oli vuonna 2013 Suomessa 25,6. EU-maiden Gini-kertoimien keskiarvo oli 30,9. Pienimmät suhteelliset tuloerot Euroopassa ovat Islannissa ja Norjassa ja suurimmat Virossa ja Serbiassa. Gini-indeksi saa arvon 0, jos kaikki saavat saman verran tuloja ja arvon 100, jos yksi tulonsaaja saa kaikki tulot. Mitä suurempi Gini-kerroin, sitä suuremmat tuloerot.¹⁾

Kuvio 9. Suhteelliset tuloerot Euroopan maissa vuonna 2013, Gini-indeksi (%), ekvivalentit käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot)

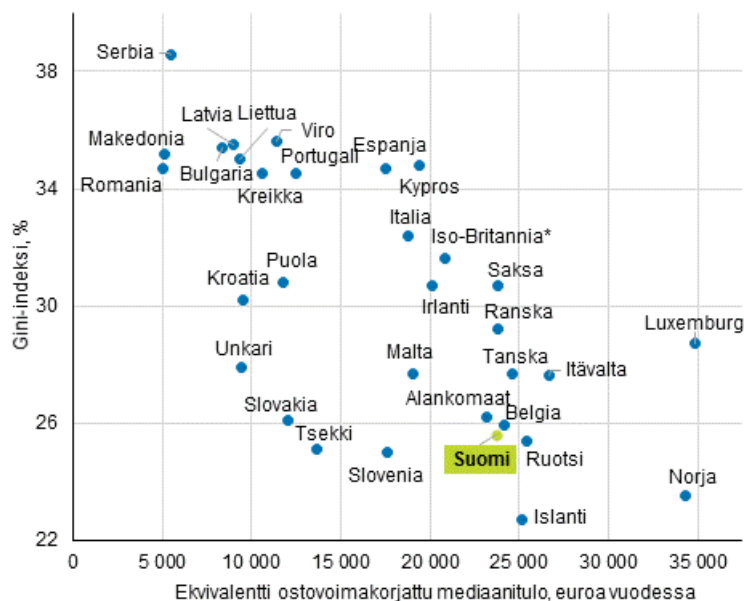
Lähde: Eurostat, EU:n tulo ja elinotilasto (EU-SILC 2014, tulojen viitevuosi 2013, Iso-Britannia 2014).

Gini-kerroin kuvaa maan sisäisiä suhteellisia tuloeroja, eikä ota huomioon maiden välisiä elintasoeroja. Kuviossa 10 on esitetty ostovoimakorjattu²⁾ mediaanitulo ja Gini-kertoimet Euroopan maissa vuonna 2013. Yleisesti ottaen Suomi asettuu sekä tulotasojen että tuloerojen suhteen ryhmään, jossa on pääosin Keski- ja Pohjois-Euroopan maita (ostovoimakorjattu mediaanitulo 20 000–25 000 euroa vuodessa, Gini-kerroin alle 30). Tulotaso on matalin Itä- ja Etelä-Euroopassa, joissa usein myös suhteelliset tuloerot ovat suuret. Poikkeuksia ovat Tšekki, Slovakia ja Slovenia, joissa tuloerot ovat verraten kapeat. Norja ja Luxemburg erottuvat hyvin korkean tulotason maina, joista Norjassa on Eurostatin tietojen mukaan selvästi pienimmät suhteelliset tuloerot. Kuvio perustuu tämän julkaisun liitetaulukon 1 tietoihin.

1) Tuloilla tarkoitetaan nettotuloja eli verojen jälkeisiä rahatuloja, jotka koostuvat työ- ja omaisuustuloista (ilman myyntivoittoa) ja tulonsiirroista. Mukana tarkastelussa on koko väestö eli palkansaajien lisäksi eläkeläiset, työttömät ja muut väestöryhmät. Kooltaan ja rakenteeltaan erilaisten kotitalouksien tulot on saatettu yhteismitallisiksi jakamalla ne kulutusyksiköillä. Kulutusyksikköasteikko on Eurostatin käyttämä asteikko, jossa kotitalouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut yli 13-vuotiaat painon 0,5 ja alle 14-vuotiaat painon 0,3.

2) Ostovoimakorjauksella huomioidaan maiden väliset hintaerot. Yksityisen kulutuksen hintataso oli lähtöaineistossa Suomessa yli viidenneksen korkeampi kuin EU:n keskiarvo vuonna 2013. Eurostatin tietokannassa ostovoimakorjauksen perusta on EU:n yksityisen kulutuksen hintataso (EU-28=100). Tässä julkaisussa ostovoimakorjatut tiedot on skaalattu suhteessa Suomen hintatasoon (Suomi=100) eli "Suomen euroiksi".

Kuvio 10. Keskimääräinen ostovoimakorjattu tulotasotaso (mediaani) ja tuloerot (Gini-indeksi) Euroopan maissa 2013, ekvivalentit käytettävissä olevat rahatulo (pl. myyntivoitot)

Lähde: Eurostat, EU:n tulo ja elinolotilasto (EU-SILC 2014, tulojen viitevuosi 2013, Iso-Britannia 2014).

Väestön pienituloisimman kymmenesosan osuus tuloista oli Suomessa 4,1 prosenttia ja suurituloisimman kymmenesosan osuus 21,3 prosenttia vuonna 2013, kun käytetään kansainvälisesti vertailukelpoista tulokäsitettä. Siten suurituloisimman kymmenesosan keskitulot olivat Suomessa 5,2-kertaiset pienituloisimpaan kymmenykseen verrattuna, kun suurten tuloerojen maissa ne ovat yli kymmenkertaiset (ks. tämän julkaisun liitetaulukko 1). Esimerkiksi Espanjassa suurituloisimman kymmenesosan tulotasotaso oli lähes 14-kertainen pienituloisimpaan kymmenykseen verrattuna. Siellä pienituloisin kymmenesosa väestöstä sai tuloista 1,8 prosenttia ja suurituloisin kymmenesosa 24,7 prosenttia.³⁾

Pieniä maiden välisiä eroja ei ole syytä korostaa. EU:n tulo- ja elinolotilaston tiedot perustuvat otostutkimuksiin, joten tiedot sisältävät otantaan liittyvää epävarmuutta. Lisäksi vertailukelpoisuutta heikentää se, että tietyissä maissa tulotiedot perustuvat pitkälti rekisteritietoihin (vuonna 2013 Pohjoismaat, Alankomaat, Slovenia, Ranska, Sveitsi; valtaosin myös Itävalta ja Espanja) ja muissa kokonaan tai suurelta osin haastattelutietoihin. Tulot eivät myöskään sisällä yhteiskunnan rahoittamien julkisten palvelujen arvoa, joiden arvo suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin on suuri mm. Pohjoismaissa.

Tässä julkaisussa tuloeroja tarkastellaan kansainvälisesti vertailukelpoisin käsittein. Suomen tuloerojen kehityksen kannalta merkityksellistä on, että kansainvälisissä vertailuissa käytettävä tulokäsite ei sisällä veronalaisia myyntivoittoja (ks. tämän julkaisun katsaus 4). Tilastokeskus seuraa tuloerojen kehitystä myös [tulonjaon kokonaistilastosta](#), jonka päätulokäsite sisältää veronalaiset myyntivoitot. Tulonjaon kokonaistilaston tulo- ja kotitalouskäsitteet poikkeavat jonkin verran kansainvälisistä suosituksista, joten se ei ole paras lähde maiden välisiin vertailuihin. Lisäksi sen tiedot alkavat vasta vuodesta 1995.

3) Tulokymmenys: väestö on jokaisessa maassa järjestetty tulojen mukaan ja jaettu henkilöluvultaan kymmeneen yhtä suureen osaan. Suomessa jokaisessa kymmenyksessä on noin puoli miljoonaa henkilöä. 1 tulokymmenys on pienituloisin kymmenesosa ja X tulokymmenys suurituloisin kymmenesosa.

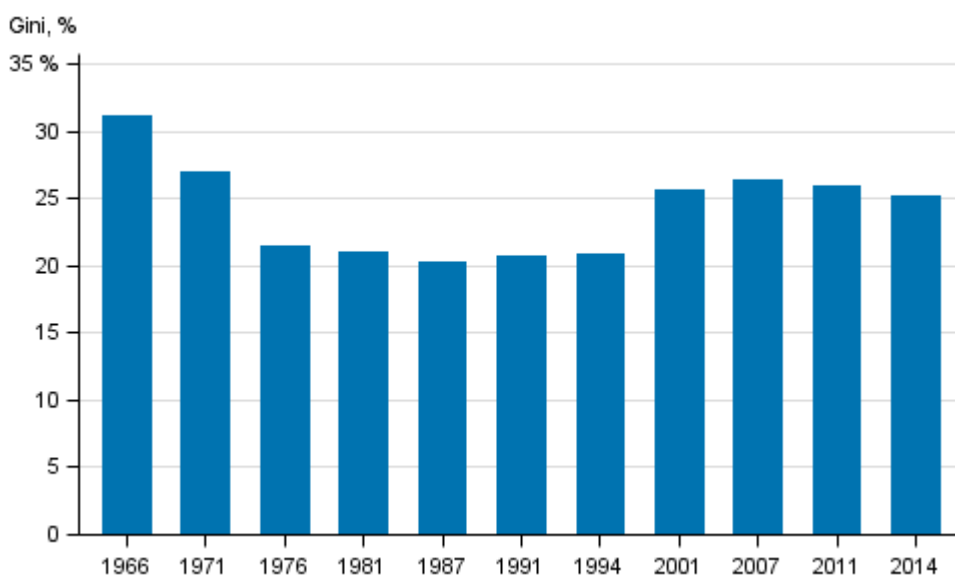
4. Tuloerojen muutos Suomessa pitkällä aikavälillä

Seuraavassa tarkastellaan tuloerojen muutosta Suomessa pitkällä aikavälillä (1966–2014) kansainvälisesti vertailukelpoisin käsittein. Pitkän aikavälin kansainvälisiin vertailuihin soveltuvat OECD:n tiedot paremmin kuin Eurostatin tiedot, sillä Eurostatin vertailukelpoiset aikasarjat ovat huomattavasti lyhyempiä. Suomesta sekä Eurostatin että OECD:n tiedot perustuvat Tilastokeskuksen tulonjakotilastoon.

4.1 Tuloerojen kasvu Suomessa 1990-luvun lopulla OECD-maiden nopeimpia

Tuloerot kaventuivat Suomessa 1960-luvun puolivälistä 1980-luvulle (kuvio 11, tulonjakotilaston [tietokantataulukko 4b](#)). Muutokset olivat tämän jälkeen pieniä, kunnes tuloerot kasvoivat muutamassa vuodessa 1990-luvun loppupuolella lähelle nykytasoa. Tämän jälkeen tuloerot kasvoivat hieman vuoteen 2007 asti, jonka jälkeen ne ovat lievästi kaventuneet. Vuonna 2014 Gini-kerroin oli noin viisi prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 1994, kun käytetään kansainvälisesti vertailukelpoista tulokäsitettä.

Kuvio 11. Tuloerot Suomessa 1966–2014, käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot), Gini-kerroin (%)

Suomessa tuloerojen kasvu oli 1990-luvulla kansainvälisesti verraten nopeaa. OECD-maista vain Ruotsissa Gini-kertoimen muutos on ollut suurempaa 1990-luvun puoliväliin verrattuna. Ruotsissa tuloerot (pl. myyntivoitot) ovat kasvaneet myös 2000-luvulla. Tuloerot ovat Suomessa ja muissa Pohjoismaissa kuitenkin edelleen OECD-maiden alhaisimpia. Tietoja OECD-maiden tuloeroista löytyy [OECD:n tulonjakotietokannasta](#) ja [vuoden 2013 tulonjakotilastosta](#).

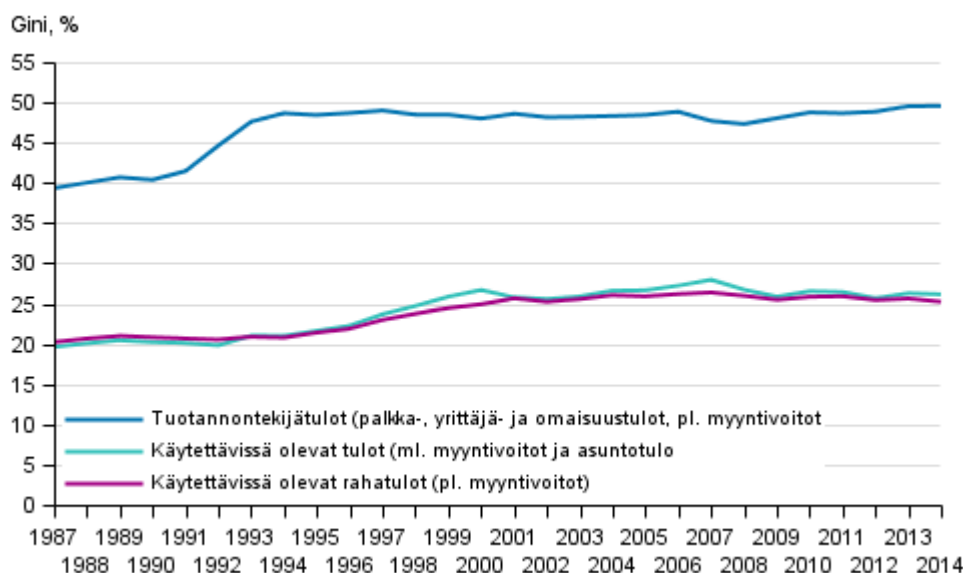
Tuloerojen tasosta ja muutoksesta voi saada erilaisen kuvan eri kansainvälisistä tietolähteistä. Joissakin maissa Eurostatin ja OECD:n tiedot tulonjaon kehityksestä voivat poiketa, sillä tietolähteet eivät ole aina samoja. Muun muassa Ruotsissa, Tanskassa, Norjassa, Saksassa ja Ranskassa OECD:n ja Eurostatin tiedot perustuvat eri lähteisiin. Suomen tiedot sekä Eurostatin että OECD:n tietokannassa perustuvat Tilastokeskuksen tulonjakotilastoon ja ne antavat ajallisesti yhtenäisen kuvan, vaikka käsite-erojen vuoksi myös Suomen tietojen tasot näissä kansainvälisissä lähteissä poikkeavat. Esimerkiksi OECD käyttää kulutusyksikköasteikkona henkilöluvun neliöjuurta, kun taas Eurostat käyttää asteikkoa, jossa aikuisten ja lasten painot ovat erilaiset (ns. muunnettu OECD-asteikko, ks. laatuseloste).

4.2 Tuloerojen muutos Suomessa 1987–2014

Suomessa tuloerojen kasvun taustalla 1990-luvun lopussa oli vuosikymmenen alun syvä lama ja sitä seurannut nousukausi. Viime vuosien talouskriisin tulonjakovaikutukset ovat niihin verrattuna pieniä

Suomessa. Tätä havainnollistaa kuvio 12, jossa on esitetty tuotannontekijätulojen ja käytettävissä olevien rahatulujen jakautuminen koko väestössä vuodesta 1987 alkaen.

Kuvio 12. Tuotannontekijätulojen (pl. myyntivoitot), käytettävissä olevien rahatulujen (pl. myyntivoitot) ja käytettävissä olevien tulojen (ml. myyntivoitot ja asuntotulo) Gini-kertoimet (%) 1987–2014

Tuotannontekijätuloja ovat tuotantotoiminnasta ja omaisuudesta saadut palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot. Laman aikana tuotannontekijätulojen erot kasvoivat huomattavasti vuodesta 1990 vuoteen 1994 työttömyyden ja konkurssien myötä. Tulonsiirrot pitivät kuitenkin käytettävissä olevien tulojen erot lähes ennallaan. Laman jälkeen tuotannontekijätulojen erot eivät pienentyneet. Hyvä työllisyyskehitys toisaalta tasasi hieman työtulojen eroja koko väestössä, mutta toiseen suuntaan vaikutti suurituloisille kohdentunut omaisuustulojen (mm. osinkotulojen) voimakas kasvu.

Kun tulonsiirrot ja verotus tasasivat kasvaneita tuotannontekijätulojen eroja aiempaa vähemmän, kasvoivat käytettävissä olevien tulojen erot nopeasti 1990-luvun puolivälistä alkaen vuoteen 2001 asti. Vuonna 2014 käytettävissä olevien rahatulujen (pl. myyntivoitot) erot olivat likimain samalla tasolla kuin vuosituhannen vaihteessa. Sen sijaan tuotannontekijätulojen erot ovat alkaneet viime vuosina jälleen hieman kasvaa. Tähän vaikuttaa muun muassa työelämän ulkopuolella olevien osuuden kasvu (eläköityminen, työttömyys).

Edellä käytetty kansainvälisesti vertailukelpoinen tulokäsite ei sisällä ns. laskennallista asuntotuloa eikä veronalaisia myyntivoittoja (ks. [Canberra Group](#), 2011; [OECD](#), 2013), eivätkä ne ole mukana Eurostatin ja OECD:n tilastotiedoissa. Ennen tilastovuotta 2011 tulonjakotilastossa käytettiin tulokäsitettä, jossa sekä veronalaiset myyntivoitot että laskennallinen asuntotulo laskettiin omaisuustulona osaksi käytettävissä olevia tuloja.

Kuviossa 12 on esitetty tuloerojen kehitys myös myyntivoitot ja asuntotulon sisältävällä tulokäsitteellä. Kun veronalaiset myyntivoitot lasketaan tuloihin mukaan, nousee tuloerojen taso, ja niiden muutoksessa on enemmän suhdanneluonteista vaihtelua. Erityisesti 1990-luvun lopussa ja vuosina 2004–2007 kehitys poikkeaa. Myyntivoittojen vaikutus on suurin suhdannehuipussa (2000, 2007) ja ne voivat vaikuttaa merkittävästi tuloerojen vuosimuutokseen. Laskennallisen asuntotulon huomioiminen taas yleensä kaventaa tuloeroja, mutta ajallinen kehitys ei olennaisesti muutu. Tarkemmin vaihtoehtoisia tulokäsitteitä on tarkasteltu [vuoden 2012 tulonjakotilaston katsauksessa 4](#).

Tässä käytetyt vuosien 1987–2014 tiedot perustuvat tulonjakotilastoon, johon EU:n tulo- ja elinolututkimus (EU-SILC) on sisällytetty vuodesta 2003 alkaen. Vuosien 1966–1981 tiedot perustuvat kulutustutkimuksen tietoihin. Suomen tiedot ulottuvat yhtä vuotta pidemmälle kuin kansainväliset vertailutiedot tuloista eli vuoteen 2013. Tulonjakotilaston käytettävissä olevat rahatulot -käsite vastaa EU:n tulo- ja elinoluttilaston

(EU-SILC) tulokäsitettä sillä poikkeuksella, että tulonjakotilastossa palkkatuloihin luetaan rahapalkan lisäksi kaikki palkkatulojen luontoisetuudet, EU:n tulomääritelmässä ainoastaan autoetu.

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Tuloterot ja tulotaso Euroopan maissa 2013

Maa	Indikaattori								
	Gini (%)	Pienituloisin 10 % (S10), tulo-osuus, %	Pienituloisin 40 % (S40), tulo-osuus, %	Suurituloisin 10 % (S90), tulo-osuus, %	S90/S10- suhde	Palma-suhde (S90/S40- suhde)	Mediaanitulo, euroa	1. desiili, euroa	9. desiili, euroa
Islanti	22,7	4,4	25,9	20,0	4,5	0,77	25 134	15 924	41 442
Norja	23,5	3,7	25,3	20,0	5,4	0,79	34 302	20 002	54 966
Slovenia	25,0	3,7	24,1	20,3	5,5	0,84	17 642	9 121	29 775
Tseki	25,1	4,2	24,9	22,0	5,2	0,88	13 656	8 254	23 723
Ruotsi	25,4	3,3	23,7	20,2	6,1	0,85	25 381	13 305	41 873
Suomi	25,6	4,1	24,0	21,3	5,2	0,89	23 702	13 367	40 300
Belgia	25,9	3,7	23,3	20,4	5,5	0,88	24 122	12 619	40 803
Slovakia	26,1	3,3	23,9	21,5	6,5	0,90	12 074	6 534	20 509
Alankomaat	26,2	3,5	23,8	21,6	6,2	0,91	23 154	13 255	40 288
Itävalta	27,6	3,4	23,0	22,6	6,6	0,98	26 672	14 241	47 771
Tanska	27,7	3,2	23,2	22,9	7,2	0,99	24 609	13 853	41 754
Malta	27,7	3,8	22,6	22,3	5,9	0,99	19 086	10 041	35 173
Unkari	27,9	3,5	22,9	22,8	6,5	1,00	9 413	4 884	16 859
Luxemburg	28,7	3,1	22,0	22,4	7,2	1,02	34 809	18 426	64 453
Ranska	29,2	3,7	22,5	24,6	6,6	1,09	23 772	13 065	43 457
Kroatia	30,2	2,7	20,7	22,2	8,2	1,07	9 530	4 156	18 127
Saksa	30,7	2,4	21,0	23,6	9,8	1,12	23 762	11 627	44 398
Irlanti	30,7	3,2	21,4	24,4	7,6	1,14	20 088	10 759	39 514
Puola	30,8	3,0	21,1	24,0	8,0	1,14	11 771	5 727	23 077
Iso-Britannia*	31,6	2,9	20,6	24,3	8,4	1,18	20 849	10 567	41 099
Italia	32,4	2,1	19,9	24,4	11,6	1,23	18 806	8 192	36 095
Kreikka	34,5	2,2	18,7	25,6	11,6	1,37	10 601	4 141	21 413
Portugali	34,5	2,4	19,0	26,3	11,0	1,38	12 467	5 296	26 801
Espanja	34,7	1,8	18,1	24,7	13,7	1,36	17 478	6 715	36 595
Romania	34,7	1,8	17,7	24,2	13,4	1,37	5 005	1 692	10 090
Kypros	34,8	3,3	19,9	28,8	8,7	1,45	19 407	10 397	40 939
Liettua	35,0	2,5	18,9	26,7	10,7	1,41	9 352	4 444	20 996
Makedonia	35,2	1,7	17,8	24,8	14,6	1,39	5 080	1 795	11 163
Bulgaria	35,4	2,1	18,4	26,9	12,8	1,46	8 316	3 205	17 287
Latvia	35,5	2,2	18,3	26,6	12,1	1,45	9 013	4 042	19 955
Viro	35,6	2,2	18,1	26,0	11,8	1,44	11 378	5 100	25 913
Serbia	38,6	0,9	15,8	26,8	29,8	1,70	5 450	1 627	11 910
EU-28	30,9	2,8	20,9	23,9	8,5	1,14

1) Lähde: EU:n tulo- ja elinolosuhteet 2014. Tulotiedot ovat vuodelta 2013 (Yhdistynyt kuningaskunta 2014). Eurostatin sivuilla tiedot esitetään tiedonkeruuvuoden 2014 alla. Maat on järjestetty Gini-indeksin mukaan. Euromääräiset tiedot on ostovoimakorjattu (Suomen hintataso= 1). Tulokäsitel: ekvivalentit käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot) vuodessa, henkilöpainotus. Eri kokoisille kotitalouksille tulorajat on kerrottava kotitalouksien kulutusyksiköiden lukumäärällä (muunnettu OECD-asteikko). S90/S10 on suuri- ja pienituloisimman kymmenesosan keskiarvotulojen/tulo-osuuksien suhde. EU-maiden (EU-28) tiedot ovat maiden väestöosuksilla painotettuja keskiarvoja.

Liitetaulukko 2. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien henkilöiden osuus ja lukumäärä yhteensä ja komponentteittain Euroopan maissa vuonna 2013

	AROPE, %	Pienituloisuus, %	Vajaatyöllisyys, %	Vakava aineellinen puute, %	AROPE, 1 000	Pienituloisuus, 1 000	Vajaatyöllisyys, 1 000	Vakava aineellinen puute, 1 000
Islanti	11,2	7,9	4,2	1,4	35	24	13	4
Norja	13,5	10,9	4,5	1,2	682	554	226	62
Tsekki	14,8	9,7	5,7	6,7	1 532	1 002	591	695
Sveitsi	16,4	13,8	3,7	1,3	1 315	1 109	294	103
Alankomaat	16,5	11,6	7,8	3,2	2 751	1 937	1 295	526
Ruotsi	16,9	15,1	4,6	0,7	1 636	1 462	446	72
Suomi	17,3	12,8	7,2	2,8	927	688	388	151
Tanska	17,9	12,1	8,8	3,2	1 007	679	495	181
Slovakia	18,4	12,6	5,6	9,9	960	659	294	514
Ranska	18,5	13,3	7,2	4,8	11 540	8 302	4 462	2 985
Luxemburg	19,0	16,4	4,7	1,4	96	83	24	7
Itävalta	19,2	14,1	7,0	4,0	1 609	1 185	586	336
Slovenia	20,4	14,5	6,8	6,6	410	290	136	133
Saksa	20,6	16,7	7,2	5,0	16 508	13 337	5 783	3 974
Belgia	21,2	15,5	11,3	5,9	2 339	1 704	1 244	650
Malta	23,8	15,9	7,5	10,2	99	66	31	43
Yhdistynyt kuningaskunta	24,1	16,8	9,3	7,3	15 188	10 596	5 838	4 605
EU 28	24,4	17,2	8,4	8,9	122 176	86 197	41 810	44 516
Puola	24,7	17,0	5,7	10,4	9 337	6 424	2 161	3 918
Viro	26,0	21,8	5,6	6,2	338	285	73	81
Liettua	27,3	19,1	6,6	13,6	804	564	195	400
Kypros	27,4	14,4	8,1	15,3	234	123	69	131
Portugali	27,5	19,5	9,0	10,6	2 863	2 030	935	1 108
Irlanti	27,6	15,6	17,0	8,4	1 274	721	786	385
Italia	28,3	19,4	8,8	11,6	17 146	11 790	5 326	7 031
Espanja	29,2	22,2	13,1	7,1	13 402	10 218	6 036	3 246
Kroatia	29,3	19,4	11,2	13,9	1 243	823	474	591
Unkari	31,8	15,0	9,7	24,0	3 097	1 458	942	2 338
Latvia	32,7	21,2	7,2	19,2	645	418	142	379
Kreikka	36,0	22,1	12,6	21,5	3 885	2 384	1 357	2 322
Romania	39,5	25,4	5,0	25,0	8 397	5 388	1 060	5 314
Bulgaria	40,1	21,8	8,8	33,1	2 909	1 578	641	2 399
Serbia	43,1	25,4	15,2	26,3	3 068	1 807	1 085	1 873
Makedonia	43,2	22,1	14,0	35,7	894	457	290	738

1) Lähde: EU:n tulo- ja elinolotutkimus 2014. Indikaattoreiden pohjana olevat tulotiedot ovat vuodelta 2013 (Yhdistynyt kuningaskunta 2014). Eurostatin sivuilla tiedot esitetään tiedonkeruuvuoden 2014 alla. Maat on järjestetty AROPE-indikaattorin mukaan. EU-maiden (EU-28) tiedot ovat maiden väestöosuuksilla painotettuja keskiarvoja.

Laatuseloste: tulonjakotilasto

1. Tilastotietojen relevanssi

Tämän julkaisun tiedot perustuvat suurelta osin EU:n tulo- ja elinolotilastoon (EU-SILC, EU Statistics on Income and Living Conditions). EU:n tulo- ja elinolotilastossa Suomen tiedot perustuvat Tilastokeskuksen tulonjakotilaston perusaineistoon. Tulonjakotilasto on vuosittain laadittava otospohjainen tilasto, jonka tiedot perustuvat haastatteluihin ja rekistereihin. Haastattelutiedot Tilastokeskus kerää tulonjakotilaston yhteydessä EU:n tulo- ja elinolotilastoa varten tulo- ja elinolotutkimuksella (EU:n parlamentin ja neuvoston asetus 1177/2003).

Tulonjakotilasto kuvaa kotitalouksien ja ammatissa toimivien henkilöiden tulojen määrää ja muutosta, tulojen rakennetta sekä niiden jakautumista Suomessa. Kotitalouksien tulokehitystä seurataan pitkänä aikasarjoina. Tulonjakotilaston aikasarjatiedot muodostetaan takautuvasti vertailukelpoisiksi vuosittain. Ensimmäinen varsinainen tulonjakotilasto laadittiin vuonna 1977.

Tulonjakotilaston tietosisältö perustuu kansainvälisiin tulonjakotilaston suosituksiin¹⁾.

Tietoina ovat kotitalouksien bruttotulot eli palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot ja saadut tulonsiirrot, sekä maksetut tulonsiirrot. Näiden tulokomponenttien perusteella muodostuu käytettävissä olevat rahatulot, joka on ollut tulonjakotilaston ensisijaisin tulokäsite vuodesta 2011 alkaen. Tieto vastaa EU:n tulo ja elinolotilastossa (EU-SILC) käytettävää tulokäsitettä, ainoana poikkeuksena luontoisetujen käsittely (ks. 6 Tilastojen vertailukelpoisuus).

Tilastokeskus julkaisee tulonjakotilastossa tietoja kotitalouksien toimeentulosta, tuloeroista ja pienituloisuudesta väestöryhmittäin internet-sivuillaan. Tietoja tilastoidaan muun muassa kotitalouksien tulotason, sosioekonomisen aseman, elinvaiheen ja asuinalueen mukaan.

Tilastokeskuksen lisäksi Euroopan yhteisön tilastovirasto Eurostat julkaisee tietoja säännöllisesti verkkosivuillaan osana EU:n tulo- ja elinolotutkimusta (EU-SILC). Tulonjakotilaston aineistosta toimitetaan tiedot vuosittain taulukkomuotoisina myös OECD:n tulonjakotietokantaan.

Tulonjakotilaston aineisto on yleisesti käytetty tutkimusaineisto kansainvälisessä vertailevassa tutkimuksessa. Tämän aineiston tutkimuskäyttö on Eurostatin kautta vilkasta. Tulonjakotilaston aineistoa toimitetaan määrävuosin Luxemburg Income Study'n (LIS) kansainväliseen tietokantaan, joka on maailmanlaajuisessa tutkimuskäytössä.

2 Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Tämän julkaisun tiedot on johdettu EU:n tilastoviraston [Eurostatin tietokannasta](#), OECD:n tulonjakotietokannasta sekä tulonjakotilaston kansallisesta aikasarjatiedostosta. Sekä Eurostatin että OECD:n tiedot pohjautuvat Tilastokeskuksen tulonjakotilaston perusaineistoon.

Tulonjakotilasto perustuu vuosittain kerättävään otosaineistoon. Perustiedot kerätään yhdistämällä kotitalouksilta haastattelemalla kerättyjä tietoja ja rekisteritietoja. Pääosa kotitalouksien luokittelutiedoista sekä ne tulotiedot, joita ei ole saatu rekistereistä, on kerätty haastattelemalla.

Haastattelut

Haastatteluista vastaa Tilastokeskuksen haastatteluorganisaatio. Haastattelut tehdään tietokoneavusteisesti Blaise-lomakeohjelmiston avulla valtaosin puhelinhaastatteluina. Kielenä käytetään haastateltavan valinnan mukaan joko suomea tai ruotsia. Haastattelun keskimääräinen kesto oli noin 30 minuuttia vuoden 2014 tutkimuksessa.

1) Canberra Group Handbook on Household Income Statistics. Second Edition 2011. United Nations, United Nations Economic Commission for Europe. Geneva 2011.

Rekisterit

Suuri osa tutkimuksen tiedoista saadaan hallinnollisista rekistereistä ja tilastorekistereistä. Tulonjakotilaston rekisterilähteitä ovat:

- Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmä ja Tilastokeskuksen Suomen väestöä koskeva tietokanta
- Verohallituksen verotietokanta
- Kansaneläkelaitoksen eläkevakuutus-, sairausvakuutuskorvaus- ja kuntoutusrekisteri, elatustukirekisteri, opintotukirekisteri sekä asumistukirekisteri
- Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimeentulotukirekisteri
- Eläketurvakeskuksen eläketapahtumarekisteri
- Tilastokeskuksen tutkintorekisteri
- Valtiokonttorin sotilasvammakorvausjärjestelmän tietokanta
- Koulutusrahaston tiedostot
- Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen maatilarekisteri
- Tilastokeskuksen yritysrekisteri
- Finanssivalvonnan (FIVA) tiedot (ansiosidonnaiset työttömyyspäivärahat)

Perusjoukko

Tilaston kohdeperusjoukon muodostavat Suomessa tilastovuoden lopussa (31.12.2014) vakinaisesti asuvat yksityiskotitaloudet eli ns. kotitalousväestö. Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät

- osoitteettomat
- laitospöytäkirja (esimerkiksi pitkäaikaisesti vanhainkodeissa, hoitolaitoksissa, vankiloissa tai sairaaloissa asuvat)
- pysyvästi ulkomailla asuvat, ja myös yli vuoden tilapäisesti ulkomailla oleskelevat, jos heidän Suomessa asuva kotitaloutensa katsoo, että henkilö ei viitevuonna kuulunut kyseiseen kotitalouteen
- turvapaikanhakijat ja tilapäisesti Suomessa asuvat.

Varusmiehet luetaan tilaston perusjoukkoon kuuluviksi. Kuhunkin kotitalouteen kuuluvat henkilöt määritellään haastattelun perusteella tilastovuoden lopun tilanteen mukaan.

Otanta-asetelma

Tulonjakotilasto perustuu kiertävään paneeliotokseen. Kotitalous osallistuu tutkimukseen neljänä peräkkäisenä vuotena, eli tilastovuoden aineisto koostuu 1.–4. tutkimuskertaa otoksessa mukana olevista kotitalouksista (taulukko 2). Vuoteen 2008 saakka tulonjakotilaston otos sisälsi kaksi paneelia, eli otoksessa ensimmäistä ja toista tutkimuskertaa mukana olevat kotitaloudet. Siirryttyessä kahdesta neljään tutkimuskertaan pienennettiin lähtöotosta siten, että ensimmäiselle tutkimuskerralle on valittu vuoden 2009 tilastosta alkaen 5 000 kotitaloutta aikaisemman 7 500:n sijaan.

Tulonjakotilaston otanta-asetelmana on kaksivaiheinen ositettu otanta. Ensimmäisessä vaiheessa muodostetaan ns. master-otos poimimalla systemaattisella otannalla 50 000 16 vuotta täyttäneitä kohdehenkilöä Tilastokeskuksen väestöä koskevasta tietokannasta²⁾. Otokseen poimitujen kohdehenkilöiden asutuskunnat muodostetaan yhdistämällä kohdehenkilön kanssa samassa asunnossa vakituisesti asuvat henkilöt kotipaikkatunnuksen avulla. Toisessa vaiheessa master-otoksesta poimitaan ositteittain varsinainen tulonjakotilaston otos, 5 000 asutuskuntakotitaloutta. Kotitalouden todennäköisyys sisältyä otokseen riippuu osituskriteerien ohella 16 vuotta täyttäneiden jäsenten lukumäärästä. Ositteet muodostetaan tilastovuotta edeltävän vuoden verotietojen perusteella. Ositteiden muodostamisessa käytetään tietoja asutuskuntakotitalouden valtionveronalaisista tuloista ja kotitalouden jäsenten sosioekonomisista ryhmistä³⁾. Verorekisterin tietojen perusteella muodostetut sosioekonomiset ryhmät ovat palkansaajat, maatalousyrittäjät, muut yrittäjät, eläkeläiset ja muut. Vuonna 2014 ositteiden määrä vähennettiin kahteentoista yhdistämällä verotietueettomat pienituloisten muut 1 ryhmään. Muutos ei vaikuta tietojen vertailukelpoisuuteen.

2) Vuodesta 2003 lähtien ikäraja on ollut 16 vuotta aikaisemman 15 vuoden sijaan. Tähän päädyttiin sovitettaessa kansallisen tulonjakotilaston ja Euroopan yhteisön tilastoviraston Eurostatin EU:n tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) edellyttämiä toteuttamiskäytäntöjä.

3) Vuodesta 2003 lähtien ositteet on määritelty kohdehenkilön kotitalouden sosioekonomisen ryhmän ja tuloluokan mukaan, kun aiemmin luokittelu tehtiin kohdehenkilön mukaan. Ositeluokittelun muutos perustuu testeihin, joissa kotitalouteen perustuvan luokittelun todettiin olevan estimoinnin kannalta tehokkaamman kuin henkilöön perustuvan.

Ositekohtaisten otoskokojen määrittelyssä eli otoksen kiintiöinnissä on otettu huomioon tulojakotutkimuksen erityistarpeet. Yrittäjillä ja suurituloisilla on muita suurempi todennäköisyys sisältyä otokseen. Otoksen kiintiöintiä muutettiin vuodesta 2007 alkaen kasvattamalla pienituloisten ja eläkeläisten lukumäärää. Muutoksen taustalla oli tarve tehostaa pienituloisuusindikaattorien, esimerkiksi pienituloisuusasteen, estimointia.

Tulojakotilaston siirryttyä neljän paneelin kiertävään otokseen vuonna 2009 on 2.–4. tutkimuskerralle poimittu 16-vuotiaiden kohdehenkilöiden lisäotokset vuosittain. Vuonna 2009 poimittiin lisäksi poikkeuksellisesti 17-vuotiaiden kohdehenkilöiden lisäotokset tutkimuksen 3.–4. tutkimuskerralle ja 18-vuotiaiden kohdehenkilöiden lisäotos 4. tutkimuskerralle. Tutkimuskerrasta riippuen lisäotokseen poimitut kohdehenkilöt osallistuvat tutkimukseen 1–3 tutkimuskertaa. Lisäotoksilla varmistetaan tilaston edustavuus kotitalousväestön ikäjakauman suhteen.

Painokertoimet

Hyväksytysti osallistuneet kotitaloudet ja henkilöt saavat painokertoimen, jolla niiden tiedot korotetaan edustamaan perusjoukon tietoja. Kotitalouksille muodostetaan aluksi asetelmapainot käyttäen hyväksi kotitalouden sisältymistodennäköisyyttä. Tämän jälkeen hyväksytyn otoksen asetelmapainoille tehdään vastauskatokorjaus kertomalla ne ositteittain hyväksytysti vastanneiden kotitalouksien osuuden käänteisluvulla. Nämä otostason tietojen perusteella vastauskatokorjatut painot kalibroidaan CALMAR-makrolla vastaamaan perusjoukon keskeisiä tunnettuja jakaumia. Menettelyllä pyritään pienentämään kadon valikoivuuden aiheuttamaa harhaa ja tuottamaan mahdollisimman tarkkoja estimaatteja tärkeimmille tulomuuttujille. Vuoden 2014 aineiston painojen kalibroinnissa käytettiin seuraavia tietoja:

- alue (maakuntajako, jossa Helsinki ja muu pääkaupunkiseutu erikseen; tilastollinen kuntaryhmitys)
- asuntokunnan koko
- jäsenten ikä- ja sukupuoliryhmät
- keskeisten tuloerien kokonaissummat: palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot, työttömyyspäivärahat (peruspäiväraha ja työmarkkinatuki, ansiosidonnainen osuus), eläkkeet, asunto- ja opintolainojen korot; tulonsaajien lukumäärät (ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha, palkkatulot, eläketulot).

3 Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Taulukossa 1 on esitetty tietoja vuoden 2014 tulojakotilaston ensimmäisen tutkimuskerran otoksesta ja kadosta ositteittain. Ositteessa oleva numero kuvaa tuloluokkaa, esimerkiksi palkansaajat on jaettu valtionveronalaisten tulojen mukaan neljään luokkaan (1=pienituloisin, 4=suurituloisin luokka).

Taulukko 1. Master-otos ja kato ositteittain I paneelissa vuonna 2014

Osite	Masterotoksen koko	Brutto-otos	Poimintasuhde, %	Hyväksytyt kotitalouksia	Kato	Ylipeitto
Palkansaajat 1	10 486	820	7,8	465	345	10
Palkansaajat 2	8 650	650	7,5	414	233	3
Palkansaajat 3	7 209	567	7,9	377	184	6
Palkansaajat 4	3 547	500	14,1	327	169	4
Yrittäjät 1	1 708	400	23,4	250	145	5
Yrittäjät 2	785	300	38,2	186	111	3
Maanviljelijät 1	719	200	27,8	153	45	2
Maanviljelijät 2	550	183	33,3	147	36	0
Eläkeläiset 1	7 309	500	6,8	299	163	38
Eläkeläiset 2	5 118	401	7,8	304	88	9
Muut 1	2 661	346	13,0	160	179	7
Muut 2	372	133	35,8	84	49	0
Yhteensä	49 114	5 000	10,2	3 166	1 747	87

Koko otoksen koosta, vastanneista, kadosta ja ylipeitosta on esitetty tietoja taulukossa 2. Vuonna 2014 otoskoko oli yhteensä 13 596 kotitaloutta, joista osa paljastui haastateltaessa kohdeperusjoukkoon kuulumattomiksi. Tällaisia ylipeittotapauksia ovat esimerkiksi kotitaloudet, joiden kohdehenkilö on muuttanut pysyvästi ulkomaille tai laitokseen tai kuollut. Ylipeiton poistamisen jälkeen netto-otokseen jäi 13 414 taloutta.

Ensimmäistä kertaa tutkimukseen osallistuvilla vastauskato oli 35,6 prosenttia. Toista kertaa tutkimukseen osallistuvien kotitalouksien vastauskato oli 15,2 prosenttia, kolmatta kertaa osallistuvien 11,1 prosenttia ja neljättä kertaa osallistuvien 6,0 prosenttia. Toista tai useampaa kertaa tutkimuksessa mukana olevien kotitalouksien vastauskadot on taulukossa laskettu ehdolla, että kotitalous on osallistunut tutkimukseen aikaisempina vuosina. Kadoksi jääneet kotitaloudet eivät ole mukana tutkimuksen seuraavilla haastattelukerroilla. Koko otoksessa (kaikki tutkimuskerrat) nettokato oli 20,0 prosenttia vuonna 2014. Vuoden 2014 tulonjakotilaston aineistoon hyväksytyjen kotitalouksien lukumäärä oli yhteensä 10 726 kotitaloutta. Näissä kotitalouksissa oli kaikkiaan 26 433 henkilöä.

Taulukko 2. Vuoden 2014 tulonjakotilaston otoskoko ja vastauskato

	Koko otos	Tutkimuskerta			
		1	2	3	4
Brutto-otos, kotitalouksia	13 596	5 000	3 185	2 836	2 575
Ylipeitto	182	87	33	40	22
Netto-otos	13 414	4 913	3 152	2 796	2 553
Kato	2 688	1 747	478	310	153
– joista kieltäytyneitä	1 797	1 113	352	221	111
– joista ei tavoitettuja	670	500	88	50	32
Muu syy	221	134	38	39	10
Hyväksytyt	10 726	3 166	2 674	2 486	2 400
Nettokato, %	20,0	35,6	15,2	11,1	6,0

Taulukossa 3 on tarkasteltu vastauskadon jakautumista ositteittain tutkimuksen ensimmäisellä tutkimuskerralla vuosina 2005–2014. Vastauskatoprosentit on laskettu painottamattomista luvuista otostasolla. Vuonna 2014 vastauskato jäi hiukan matalammaksi kuin edellisvuonna. Ositteittain tarkasteltuna kato kasvoi ainoastaan pienituloisimmilla palkansaajilla ja ryhmässä muut, samoin suurituloisimmilla yrittäjillä.

On huomattava, että vuodesta 2003 lähtien käytetty kotitalouksien luokittelu ositteisiin pohjautuu kohdehenkilön kotitalouteen eikä kohdehenkilöön, ja hankalasti luokiteltaviin kolmeen viimeiseen ryhmään (muut, ei verotietuetta) on jäänyt selkeästi vähemmän havaintoja kuin aikaisempina vuosina. Tästä syystä vastauskadon vaihtelu näkyy voimakkaammin näissä muutenkin heterogeenisissä ryhmissä.

Vastauskadon (yksikkökato) ohella tulosten laatuun vaikuttaa yksittäisiin haastattelukysymyksiin liittyvä osittaiskato (eräkato). Korkotulotiedoissa (lähdeverolain alaiset korkotulot) on huomattavampaa osittaiskatoa. Korkotulotietojen puuttumista korjataan nk. hot deck -imputointimenetelmällä.

Taulukko 3. Nettokato tulonjakotilaston I paneelissa vuosina 2005–2014

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Palkansaajat 1	25,2	31,0	27,7	32,2	35,3	32,7	38,6	40,1	37,8	42,6
Palkansaajat 2	22,4	24,1	23,9	26,8	31,4	27,2	35,3	28,9	36,7	36,0
Palkansaajat 3	22,6	22,4	23,8	26,8	27,3	26,9	28,6	29,0	33,5	32,8
Palkansaajat 4	25,1	25,1	23,1	30,3	28,4	23,5	32,8	27,1	37,9	34,1
Yrittäjät 1	27,0	25,9	26,2	28,5	30,7	31,2	34,1	35,8	41,6	36,7
Yrittäjät 2	27,8	24,4	28,4	30,1	26,8	31,0	28,9	30,2	31,3	37,4
Maanviljelijät 1	19,8	17,2	16,4	16,1	21,7	17,7	21,7	22,2	24,7	22,7
Maanviljelijät 2	15,5	11,9	15,0	13,9	13,3	15,8	23,5	16,1	26,2	19,7
Eläkeläiset 1	25,2	25,3	29,0	27,3	29,9	24,7	35,7	30,4	35,0	35,3
Eläkeläiset 2	21,8	20,4	16,7	20,6	19,7	21,4	24,0	25,6	26,5	22,4
Muut 1	38,0	41,4	39,4	41,4	45,6	38,3	49,8	48,3	48,8	52,8
Muut 2	39,3	26,5	27,1	28,0	32,0	31,8	33,8	34,6	40,2	36,8
Ei verotietuetta	44,0	68,8	69,6	66,7	56,8	71,7	71,7	71,4	65,1	.
Yhteensä	24,9	25,0	25,6	28,3	29,9	28,0	33,7	32,0	35,9	35,6

Tulonjakotilaston tuloslukuihin eli estimaatteihin sisältyy otannasta aiheutuvaa satunnaisvaihtelua. Tämän satunnaisvaihtelun suuruutta voidaan arvioida estimaatin keskivirheen avulla. Keskivirheen suuruuteen vaikuttavat otoskoko ja muuttujan arvojen vaihtelu otoksessa eli otosvarianssi. Ryhmissä, joissa otokseen on tullut vähän havaintoja, keskivirhe saattaa olla suuri ja tulokset ovat sen vuoksi epävarmoja.

Tilaston taulukoissa ei ole julkaistu tulotietoja, mikäli ryhmään on otoksessa tullut vähemmän kuin 30 kotitaloutta tai tulonsaajakohtaisissa taulukoissa on vähemmän kuin 30 tulonsaajaa. Desiiliryhmien ja tuloluokkien rakennetta kuvaavissa taulukoissa on lukumäärät merkitty sulkuihin, mikäli otoksessa on vähemmän kuin 10 kotitaloutta tai tulonsaajaa. Keskivirheen avulla voidaan tutkimuksen kullekin estimaatille laskea luottamusväli, jolla perusjoukon todellinen arvo on tietyllä luotettavuustasolla.

Käytettävissä olevien rahatulojen kotitalouskohtaisen keskiarvon estimaatti oli 37 778 euroa ja suhteellinen keskivirhe 0,6 prosenttia vuonna 2014. Suhteellinen keskivirhe eli variaatiokerroin kuvaa keskivirheen prosentuaalista osuutta keskiarvosta. Vuoden 2014 aineistossa käytettävissä olevien tulojen keskiarvo oli 95 prosentin todennäköisyydellä välillä 37 333–38 224 euroa. Taulukossa 4 on esitetty kotitalouksien tulojen keskivirheet sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2014.

Tulosten laatuun vaikuttavat kadon ja satunnaisvaihtelun lisäksi peittovirheet (kehikkoperusjoukko poikkeaa kohdeperusjoukosta) ja mittausvirheet (tulomuuttujan mitattu arvo poikkeaa sen oikeasta arvosta). Osa näistä virhelähteistä voi tuottaa systemaattisia virheitä. Systemaattisia virheitä voidaan arvioida vertaamalla estimaatteja rekistereistä saataviin, koko väestöä koskeviin tietoihin sekä muiden tilastojen vastaaviin tietoihin. Vertailuja tehdään vuosittain ja niitä voi tiedustella Tilastokeskuksesta.

Taulukko 4. Pienituloisuusasteen luottamusvälit ja keskivirhe 1987–2014

Vuosi	Pienituloisuusaste %	Alaraja	Yläaraja	Keskivirhe
1987	9,6	9,0	10,2	0,31
1988	10,0	9,4	10,6	0,29
1989	10,9	10,3	11,4	0,28
1990	10,5	10,0	11,0	0,27
1991	9,8	9,3	10,3	0,27
1992	8,8	8,3	9,4	0,28
1993	7,2	6,7	7,8	0,30
1994	7,4	6,8	8,0	0,30
1995	7,6	7,0	8,3	0,31
1996	8,5	7,8	9,2	0,35
1997	8,5	7,8	9,1	0,34
1998	9,6	8,9	10,4	0,38
1999	9,5	8,8	10,2	0,37
2000	10,5	9,7	11,2	0,39
2001	11,6	10,8	12,4	0,41
2002	11,3	10,5	12,1	0,40
2003	11,1	10,4	11,9	0,37
2004	11,9	11,2	12,5	0,34
2005	12,7	11,9	13,4	0,37
2006	13,1	12,3	13,8	0,39
2007	13,8	13,0	14,6	0,40
2008	13,9	13,0	14,7	0,42
2009	13,2	12,4	14,0	0,40
2010	13,7	12,9	14,6	0,42
2011	13,2	12,5	14,0	0,39
2012	11,9	11,1	12,6	0,38
2013	12,8	12,1	13,6	0,40
2014	12,5	11,7	13,3	0,41

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Tulonjakotilastoa tehdään vuosittain. Viimeisimmät tilastotuotannon tarvitsemista rekisteriaineistoista ovat käytettävissä noin 11 kuukautta tilastovuoden päättymisen jälkeen. Ennakolliset tiedot valmistuvat noin 12 kuukautta tilastovuoden päättymisestä ja lopulliset tiedot julkaistaan noin 16 kuukautta tilastovuoden päättymisen jälkeen. Samaan aikaan tiedot toimitetaan EU:n tilastovirastolle Eurostatille. Eurostat julkaisee Suomen tiedot osana EU:n tulo- ja elinoloilastoa noin vuoden viiveellä.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys

Tulonjakotilaston ennakkolliset ja lopulliset tiedot julkaistaan Tilastokeskuksen internet-sivuilla SVT:n Tulot ja kulutus -sarjassa sähköisinä julkistuksina ja katsauksina, pdf-muodossa sekä StatFin-tietokantataulukoina. Tiedot löytyvät osoitteesta www.tilastokeskus.fi/tulonjakotilasto.

Mikäli on tarpeen saada verkkosivuilla julkaistuja tietoja tarkempia tilastoja, niitä voi tilata maksullisena toimeksiantona tilaston tekijöiltä sähköpostitse osoitteella toimeentulo.tilastokeskus@tilastokeskus.fi tai puhelimitse.

Tulonjakotilastossa perusaineistosta laaditaan vuosittain palveluaineisto, jota luovutetaan tutkimustarkoituksiin. Tulonjaon palveluaineistoa käytetään julkishallinnossa, yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa tulonjaon ja sosiaaliturvaetuuksien tutkimukseen ja kehittämiseen. Palveluaineiston

tutkimuskäytön erityisenä muotona on mikrosimulointi. Tulonjakotilaston palveluaineiston lisäksi sen perusaineistosta laaditaan erillisestä pyynnöstä erityisselvityksiä ja toimeksiantoja. Kansalliset tutkimusaineistot ovat maksullisia ja edellyttävät käyttöluvan hakemista.

Tulonjakotilaston tietokannasta johdetut tiedot toimitetaan Eurostatille ja ne sisältyvät Eurostatin koostamaan tutkimusaineistoon (EU-SILC Users' Database). Lisätietoja tästä tutkimusaineistosta saa Eurostatin verkkosivuilta.

6 Tilastojen vertailukelpoisuus

Tulokäsite

Tulonjakotilaston pääasiallisena tulokäsitteenä on EU:n tulo ja elinolotilaston (EU-SILC) mukainen *käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot)*. Käsitteet ovat määritelmällisesti samat lukuun ottamatta palkkatulojen luontaisuuksia. Ne luetaan tuloihin tulonjakotilastossa, mutta ei EU:n tulo- ja elinolotilastossa. OECD:n tulonjakotietokannassa käytetty tulokäsite on sama kuin tulonjakotilastossa eli käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot).

Käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot) on kansainvälisesti vertailukelpoinen tulokäsite, joka ei sisällä veronalaisia luovutusvoittoja (myyntivoittoja) eikä niistä maksettuja veroja. Sen mukaiset tulot on päivitetty takautuvasti tilaston aikasarjatietoihin vuodesta 1987 lähtien.

Tulonjakotilastoinnissa aiemmin ensisijaisena tulokäsitteenä käytetty laajempi *käytettävissä olevat tulot* on säilytetty edelleen tilastoinnissa ja tietokantataulukoissa. Se sisältää laskennallisen asuntotulon sekä myyntivoitot ja niistä maksetut verot. *Käytettävissä olevat rahatulot (ml. myyntivoitot)* vastaa aiemmin käytettyä rahatulokäsitettä. Se sisältää myyntivoitot ja niistä maksetut verot, mutta ei laskennallisia tuloeria. Myös tämä tulokäsite on säilytetty tilastoinnissa ja osassa tietokantataulukoita.

Vaihtoehtoiset tulokäsitteet ovat saatavissa perusaineistosta tilastointi- ja tutkimuskäyttöön ja niitä raportoidaan osassa tulonjakotilaston julkaisuja. Ne eivät kuitenkaan sovellu kansainvälisiin vertailuihin.

Tulonjakotilaston julkistuksissa esitettävät tiedot pohjautuvat vuosittain päivitettäviin aikasarjoihin, joissa on pyritty huomioimaan tulonjakotilaston tulotiedoissa tapahtuneet muutokset. Tulonjakotilaston aikasarjan vertailukelpoisuus on hyvä vuosille 1993–2014, ja päätuloerien kohdalla kohtuullisen hyvä vuodesta 1993 taaksepäin varhempisiin tilastovuosiin. Vuoden 2014 tulonjakotilastoon tehty metsätulojen muodostusmenetelmän muutos vaikuttaa etenkin maatalousyrittäjätalouksien tuloihin, joten tässä ryhmässä tulotiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään vuosien 2013 ja 2014 välillä.

Tulotiedoissa on tapahtunut aiempina vuosina seuraavia muutoksia, joilla on vaikutusta tietojen vertailukelpoisuuteen. Nämä ovat seuraavat:

- Metsätulojen laskentatavan uudistus vuonna 2014. Aikaisemmin metsänmyyntitulot pohjautuivat verottajan vuosi-ilmoitustietoihin. Metsänmyyntituloihin kohdistuvat kustannukset johdettiin mekaanisella laskentamenetelmällä. Vuoden 2014 tilastossa metsänmyyntitulot pohjautuivat muiden yrittäjätulojen tapaan lopullisen verotuksen tietoihin, jossa verottajan hyväksymät metsänmyyntituloihin kohdistuvat kustannukset ovat selvästi suuremmat kuin mitä tilastossa aikaisemmin laskettiin. Laskentamenetelmä vaikutuksista on kerrottu enemmän väestöryhmittäisiä tuloeroja käsitelleessä Tulonjakotilasto 2014 -julkistuksessa.
- Kotitalouksien käytettävissä olevat rahatulot eroaa tulonjakotilastossa vuonna 2010 ja sitä edeltävinä tilastovuosina olleesta käytettävissä olevien rahatulojen käsitteestä siten, että tietoon ei lueta veronalaisia luovutusvoittoja. Tietoon luetaan sitä vastoin toiselle kotitaloudelle maksetut säännöllisluonteiset ja velvoittavat tulonsiirrot laajemmin kuin aikaisemmin (elatusapu).
- Laskennallinen asuntotulo omistusasunnosta tuotetaan edelleen erillisenä tulokomponenttina ja se luetaan edelleen kotitalouden käytettävissä oleviin tuloihin (mutta ei rahatuloihin). Vuonna 2006 tilastossa uudistettiin asuntotulon laskentatapa ottamalla huomioon toisaalta yhtenäiset käytännöt muiden Tilastokeskuksen tilastojen (erityisesti kulutustutkimus ja kansantalouden tilinpito) kanssa ja toisaalta EU:n tulo ja elinolotilastoa (EU-SILC) koskevan asetuksen vaatimukset. Merkittävimmät muutokset liittyvät otoskotitalouksille ositemenetelmällä laskettujen bruttovuokrien ositteiden tarkentumiseen ja omistusasuntojen poistojen käsittelyyn. Ositteissa tilastollisen kuntaryhmitymisen mukainen bruttovuokra on korvattu kunnittaisella ja suurimmissa kunnissa osa-alueittaisella tiedolla (vuodesta 2012 alkaen osa-alueen mukainen bruttovuokra on ollut käytössä useammalla suurkunnalla kuin aikaisemmin). Ositekohtaiset bruttovuokra-arvot perustuvat edelleen Tilastokeskuksen vuokratilaston vapaarahoitteisten asuntojen vanhojen ja uusien vuokrasuhteiden keskimääräisiin vuokriin, mutta havaintomääriltään pienten ositteiden vuokra-arvoja on korjattu vanhojen asunto-osakeyhtiömuotoisten asuntojen myyntihinnoilla. Asuntotulosta ei enää omakotiasujilla vähennetä poistoja. (Ks. Tulonjakotilasto, käsitteet ja määritelmät, asuntotulo eli laskennallinen nettovuokra.) Uudistetulla menetelmällä laskettu asuntotulo on viety takautuvasti aikasarjatietoihin vuodesta 1993 lähtien, joten tulokäsitteet ovat tältä osin vertailukelpoisia kun tietolähteenä käytetään tulonjakotilaston aikasarja-aineistoa.
- Kotitalouksien välisiin saatuihin tulonsiirtoihin ei vuoden 2006 tulonjakotilastosta lähtien ole laskettu enää kotitalouden saamia raha- tai muita lahjoja. Syynä on yhtenäisyys EU:n tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) tulokäsitteen kanssa. Uusi laskentatapa vähentää kotitalouksien keskimääräisiä käytettävissä olevia tuloja noin 150 euroa kotitaloutta kohti.
- Vuonna 2006 siirryttiin metsätulojen verotuksessa myyntituloihin pohjautuvaan verotukseen. Tämän vuoksi metsätulojen käsittely muuttui myös Tulonjakotilastossa. Metsätalouden tulot perustuivat vuosina 2006–2013 pääasiassa verohallinnon vuosi-ilmoitustietoihin eikä täydentäviä tietoja enää kysytty haastatteluissa. Metsätalouden kustannukset arvioitiin prosenttiosuutena metsän myyntituloista, kun ne aiemmin laskettiin haastattelutietoihin perustuvalla regressiomallilla.
- Tulonjakotilaston tulokäsitteiden vertailtavuutta vaikeuttaa myös vuoden 2005 osinkoverouudistus, jossa luovuttiin yhtiöveron hyvityksestä. Ennen verouudistusta yhtiöveron hyvitys luettiin tuloksi osinko-, tuotannontekijä- ja bruttotuloihin. Koska yhtiöveron hyvitys sisältyi myös maksettuihin tulonsiirtoihin, verouudistuksella ei kuitenkaan ole vaikutusta käytettävissä olevan tulon vertailtavuuteen. Tulonjakotilaston aikasarjatiedostoihin verouudistuksesta johtuvat muutokset on korjattu vuosille 1993–2004.

Luokitukset ja menetelmät

Tulonjakotilastossa vuodesta 2003 alkaen (11.7.2003 voimaan tullut Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus) käytössä ollut suuralueluokitus (NUTS 2) on uudistettu vuonna 2012 (Komission asetus 31/2011). Uudistuksella on rakenteellisia vaikutuksia NUTS 2 -aluejakoon.

Tulonjakotilastossa on vuodesta 2011 lähtien käytetty uutta ammattiluokitusta (Ammattiluokitus 2010). Se pohjautuu kansainvälisen ammattiluokituksen ISCO-08 luokituksen uudistukseen. Ammattiluokitusta käytetään apuna sosioekonomisen aseman luokituksessa. Uudistuksen vaikutus tulonjakotilastossa julkaistuihin sosioekonomisen aseman mukaisiin aikasarjatietoihin ei ole merkitsevä.

7. Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Hallinnollisista rekistereistä koottu **tulonjaon kokonaistilasto** kuvaa asuntokuntien vuosituloja ja niiden jakautumista erityisesti aluenäkökulmasta. Tilastoyksikkönä käytetty asuntokunta (ns. rekisterikotitalous) poikkeaa hieman tulonjakotilaston kotitalouskäsitteestä. Koska tulonjaon kokonaistilaston tulokäsite perustuu vain rekisteritietoihin, se ei sisällä laskennallisia tuloeria eikä eräitä tuloja, joista saadaan tietoa vain haastatteleamalla (mm. asuntotulo, lähdeveron alaiset korkotulot ja kotitalouksien väliset tulonsiirrot). Rekisteritiedoista tulonjaon kokonaistilasto sisältää veronalaiset luovutusvoitot, kun taas kiinteistövero ei sisälly maksettuihin tulonsiirtoihin. Tulonjaon kokonaistilaston käsitteet esimerkiksi tulojen osalta eivät täysin täytä kansainvälisiä suosituksia. Tilastojen tiedot saattavat erota myös otanta- ja tuotantomenetelmistä johtuvista syistä.

Tulonjakotilaston ja **kulutustutkimuksen** välillä ei ole merkittäviä käsitteellisiä eroja. Molemmat noudattavat kansainvälisten suositusten mukaista käytettävissä olevan tulon määrittelyä. Tulonjakotilaston asumiskustannukset ja *kulutustutkimuksen asumisen kulutusmenot* ovat yhtenevät. Kulutustutkimuksen tietoihin luetaan kotitalouden varsinaisten asuntojen ja vapaa-ajan asuntojen asumisen kulutusmenot (ml. laskennallinen kulutus). Tilastoinnissa noudatetaan bruttovuokraperiaattia ja luokitteluun käytetään yksityiskohtaista kulutusmenojen luokitusta (COICOP-HBS). Edellä mainittujen seikkojen lisäksi tilastojen tiedot saattavat erota otanta- ja tuotantomenetelmistä johtuvista syistä.

Verotustietoihin perustuvasta **veronalaiset tulot -tilastosta** saadaan tiedot luonnollisten henkilöiden veronalaisista tuloista, vähennyksistä ja veroista. Sen kuvaama ilmiöalue on suppeampi kuin tulonjakotilaston. Veronalaiset tulot -tilastosta ei saada kotitalouskohtaisia tietoja, vaan tilastoyksikkö on tulonsaaja tai aviopari. Sen ulkopuolelle jää myös osa kotitalouksien saamista yrittäjä- ja omaisuustuloista (mm. lähdeveron alaiset korkotulot) sekä tulonsiirroista (mm. osa kansaneläkkeistä sekä tapaturmavahinkoturvaan perustuvista etuuksista, sotilasvammalakiin perustuvat eläkkeet, asumistuet, toimeentulotuki sekä lapsilisät).

Tulonjakotilasto kuvaa kotitaloussektorin tuloja ja tulonsiirtoja ja on siten **kansantalouden tilinpidon kotitaloussektorin tulo- ja tulonkäyttötilin** laajennus. Verrattaessa tulonjakotilaston koko maan tulosummaa kansantalouden tilinpidon tulo- ja tulonkäyttötilin eriin on otettava huomioon erot sektorin rajaamisessa, eräissä määritelmässä ja tilastojen laatimismenetelmässä. Erojen johdosta kansantalouden tilinpidon ja tulonjakotilaston luvut esimerkiksi kotitalouksien käytettävissä olevan tulon vuosimuutoksista saattavat erota tuntuvastikin toisistaan.

Tulonjakotilaston perusjoukon muodostavat yksityiset kotitaloudet. Kansantalouden tilinpidossa kotitaloussektoriin luetaan myös ns. laitostaloudet. Vuonna 2003 kansantalouden tilinpidon aikasarjoja tarkistettiin siten, että kotitaloussektoriin luetaan myös asunto-osakeyhtiöt siltä osin kuin kotitaloudet ovat asunto-osakkeiden omistajia (eli suurimmalta osin).

Lisätietoja

Kaisa-Mari Okkonen 029 551 3408

Veli-Matti Törmälehto 029 551 3680

Vastaava tilastojohtaja:
Jari Tarkoma

toimeentulo.tilastokeskus@tilastokeskus.fi
www.tilastokeskus.fi
Lähde: Tulonjakotilasto 2014, Tilastokeskus

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute

Tietopalvelu ja viestintä, Tilastokeskus
puh. 029 551 2220
www.tilastokeskus.fi

Julkaisutilaukset, Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
www.editapublishing.fi

ISSN 1796-0479
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 1795-8121 (pdf)